

Daniel Casals, Anna M. Torrent
i Margarida Bassols

Allò que el corrector no s'endugué

La correcció postdigital

Daniel Casals, Anna M. Torrent i Margarida Bassols

Allò que el corrector no s'endugué
La correcció postdigital

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
Bellaterra, 2017

Edició finançada per:

Projecte de recerca FFI2016-80191-P (AEI/FEDER, UE)

Societat Catalana de Llengua i Literatura,
filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Grup de Recerca en Història
de la Llengua Catalana de l'Època Contemporània

III Simposi sobre l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes
a la secundària i a la universitat

Primera edició: novembre de 2017

Edició i impressió
Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
Plaça Acadèmica, Edifici A
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
Barcelona, Spain
T. +34 93 581 10 22
sp@uab.cat
<http://publicacions.uab.cat>

Impress a Espanya. Printed in Spain

Dipòsit legal: B-9.166-2017
ISBN 978-84-490-6447-0

Índex

Pròleg	7
Introducció.	11
Unitat 1. Som prou convencionals? Abreviatures, sigles, símbols i acrònims .	13
Unitat 2. Juguem amb les cometes i les cursives	19
Unitat 3. Juguem amb les majúscules i les minúscules	25
Unitat 4. Endrecem les comes	33
Unitat 5. Hi ha restriccions en l'ús dels pronoms forts de 3a persona? <i>Ell, ell mateix, si, si mateix</i>	39
Unitat 6. <i>En, hi</i> : un ús per rescatar	47
Unitat 7. Combinem pronoms febles i verbs segons el registre.	55
Unitat 8. Què en fem, dels possessius?	63
Unitat 9. Directe o indirecte? Amb preposició o sense?	69
Unitat 10. <i>Per</i> i <i>per a</i> , una tria contra l'ambigüïtat	75
Unitat 11. Verbs i preposicions, parelles selectives	81
Unitat 12. <i>Ser</i> i <i>estar</i> : una relació força inestable.	91
Unitat 13. Els adverbis acabats en <i>-ment</i> (freqüentment utilitzem abusivament adverbis en <i>-ment</i>).	99
Unitat 14. Superem els paranys d'uns complements bàsics: els adjunts locatius.	105
Unitat 15. Les datacions: preposicions, articles i altres galindaines	113

Unitat 16. Ordenem els sintagmes.	119
Unitat 17. Desordenem oracions per dir què?.	127
Unitat 18. Temps verbals en les subordinades. A correlacionar toquen	135
Unitat 19. Coneguem alternatives per a les locucions connectives incorrectes	143
Unitat 20. Interferències del castellà i de l'anglès. Les podem erradicar? . . .	151
Solucionari	159

Pròleg

Aquest és un llibre que s'inscriu plenament en el nou context que representa l'era digital per a les pràctiques d'escriptura. Per poc que hi pensem, aviat ens adonem de la profunda transformació que han introduït els aparells informàtics en les nostres activitats comunicatives quotidianes.

L'escriptura havia desplegat al llarg de la història una enorme complexitat, des dels sofisticats sistemes d'abreujament que ja eren observables en els manuscrits medievals fins a la minuciosa diversitat dels codis tipogràfics de la impremta moderna. I tot això havia acompanyat una expansió exuberant dels gèneres de comunicació i de la tipologia de textos o documents. Després, el desplegament dels mitjans audiovisuals va comportar una intertextualitat igualment frondosa entre l'escriptura, l'oralitat i la imatge.

Però en el fons, una gran part d'aquesta immensitat de textos quedava lluny de la intervenció activa de les persones corrents: hi havia grups d'especialistes que elaboraven aquestes complicades formes de comunicació, i la majoria de la gent hi tenia un contacte merament receptiu.

Amb la irrupció de les tecnologies de la informació i la comunicació en la nostra vida quotidiana, les proporcions han canviat substancialment. Molta gent intervé activament en aquest intercanvi de missatges audiovisuals, i la presència dels escrits en la nostra activitat comunicativa diària ha desplaçat una bona part de les comunicacions orals amb l'entorn immediat. Només cal veure què fa la gent en un vagó del tren de rodalies o del metro. I no oblidem tampoc que en aquest nou context hi ha una gran proporció de comunicacions multilingües, amb les influències que això comporta per a la llengua pròpia.

Un altre dels canvis significatius que vivim és la proliferació d'escrits personals i de to poc formal. L'escriptura en general s'havia reservat històricament per a formes de comunicació que havien de transcendir la immediatesa del temps i del lloc, i que solien desprendre's de les marques expressives de les relacions interpersonals entre l'emissor i els destinataris de l'escrit. Molta gent escrivia poc al llarg de la vida, en ocasions especialment rellevants, sovint formals.

Ara gairebé tothom escriu contínuament missatges molt semblants als que abans eren intercanvis orals. L'espontaneïtat dels escrits ara s'aproxima sovint a la col·loquialitat de les relacions orals més informals. I aquestes comunicacions particulars quotidianes sovint han de ser reflectides amb naturalitat i versemblança en els mitjans de comunicació de massa que arriben a milions de receptors.

Enmig d'aquest canvi tan ràpid i profund, han aparegut noves eines per al processament informàtic dels textos orals i escrits, que gradualment passen a formar part també de les nostres pràctiques comunicatives quotidianes. No tothom fa servir els

sistemes que permeten convertir un text escrit en oral, o viceversa; molts més fan servir sistemes de traducció entre llengües diferents, que ara són accessibles en línia gratuïtament. I gairebé tothom coneix els sistemes de verificació automàtica dels propis escrits: els correctors digitals.

Doncs bé: el llibre de Daniel Casals, Anna M. Torrent i Margarida Bassols respon a les noves necessitats que comporta la utilització del verificador o corrector digital, en el qual molts dels usuaris poden tenir una confiança ingènuament excessiva. Com suggereix el títol ben expressivament, hi ha errors que el corrector digital no resol. Per molt útil que sigui, que ho és, no pot suplir la competència personal del redactor, sinó que li exigeix que presti atenció a uns determinats tipus d'errors que precisament deriven de la intervenció del verificador informàtic¹: ni està bé tot el que deixa de marcar el corrector, ni està malament tot allò que marca.

El corrector es basa en un diccionari limitat, i a vegades marca elements que no té inventariats: compostos i derivats ben formats, neologismes, variants regionals... D'altra banda, el verificador no sol tenir gaire capacitat de desambiguar els enunciats, i pot donar com a bona una successió de lletres existent, però impròpia en el seu context: mots sense diacrític o sense apostrofar, concordances errònies, males construccions sintàctiques...

Allò que el corrector no s'endugué —perquè no podia— és l'objecte d'aquest recull de vint temes que els autors exposen, il·lustren amb exemples, analitzen i expliquen detalladament, proposen que es practiquin amb una sèrie d'exercicis, i complementen amb un apèndix de referències.

Fa temps que conec els autors i que he pogut apreciar la gran experiència que tenen en la didàctica de la llengua, i especialment en el camp dels textos destinats als mitjans de comunicació. En aquesta obra la seva eficàcia docent es posa clarament en evidència. Qualsevol persona que vulgui millorar la seva competència lingüística, especialment en els textos escrits, hi trobarà molts punts de gran utilitat, enfocats de manera pràctica i entenedora. No dubto que aquest treball farà un gran servei. A més, em sembla que marca un camí de desenvolupament de la didàctica que pot tenir un interès especial en aquest moment, quan acaba d'aparèixer la nova gramàtica normativa de l'Institut d'Estudis Catalans, que es caracteritza per la voluntat de donar compte de la variació geogràfica i funcional de la llengua catalana.

Dins de les grans transformacions que hem descrit al començament d'aquest pròleg, els usuaris lingüísticament competents han d'aprendre a gestionar —sobretot receptivament, però també activament— la diversitat interna de la llengua: d'una banda, perquè la varietat estàndard o general de la llengua no és uniforme, sinó que presenta variacions regionals i estils més o menys formals; d'altra banda, perquè hi ha també formes locals, col·loquials o informals que apareixen en els espais més espontanis de les comunicacions de massa, encara que siguin inadequades en els

1. És interessant, en aquest sentit, el comentari *Avantatges i limitacions dels verificadors ortogràfics*, de la professora Neus Nogué al seu blog: <http://en-altres-paraules.blogspot.com.es/2015/03/avantatges-i-limitacions-dels.html>

textos suprarregionals de caràcter formal. Cal exercitar els criteris d'adequació o in-adequació dels elements lingüístics usats en un text, més enllà de la idea tradicional (i sovint massa simple) de correcció o incorrecció.

En aquesta obra es tenen en compte aquests factors, i també el fet que a vegades cal escriure textos que volen reproduir l'espontaneïtat de la llengua col·loquial i informal. El treball de la llengua col·loquial, que sovint queda oblidat en les pràctiques d'aprenentatge, és positivament present en aquest llibre, que se situa per tant en un enfocament avançat i aclaridor, respecte a la diversitat dels registres de la llengua.

En definitiva, crec que *allò que el corrector no s'endugué* en el processament automàtic del text pot ser tractat i processat adequadament seguint les indicacions d'aquesta obra. Cal agrair als autors que ens hagin proporcionat una eina tan útil.

Isidor Marí

Introducció

En l'era digital, l'aparició de les Tecnologies per a la Informació i la Comunicació ha revolucionat els intercanvis comunicatius orals i escrits, i, concretament, la manera d'elaborar, corregir i transmetre els textos i els discursos que se'n deriven. Del paper de calca i les tires d'esborrar, i de la taquigrafia i la linotípia, s'ha passat als processadors de textos, i als traductors, les gravadores i els transcriptors digitals. Aquests ginys, cada vegada més sofisticats, fan la feina més fàcil a tots els qui treballen amb la llengua però també generen noves rutines d'escriptura, de traducció i de correcció, i noves relacions entre la llengua oral i la llengua escrita.

Els correctors ortogràfics, els diccionaris i les enciclopèdies en línia, cada vegada més interrelacionats i en contínua expansió, s'han convertit en eines imprescindibles per als professionals i per als aprenents. Un exemple clar d'això és el fet que gairebé ningú faci públic un text sense haver-lo passat abans per un corrector digital. I d'això se'n deriva que un seguit de coneixements més o menys automàtics i memoritzats alliberin espai cognitiu i que sigui possible treballar altres aspectes lingüístics gens negligibles i molt interessants. Per exemple, si de l'ortografia estricta ja se'n cuida el corrector, es pot enfocar l'atenció cap a la sintaxi o la selecció del lèxic; si el text és fàcil de gestionar, es pot preparar millor l'estructura dels paràgrafs o l'ús de les convencions.

Aquest llibre té com a objectiu ajudar a detectar i a solucionar errades lingüístiques que els correctors ortogràfics i gramaticals en línia no poden identificar.

No es tracta, doncs, d'un manual tradicional, destinat a l'aprenentatge de la llengua amb el domini dels seus mecanismes bàsics, ni tampoc d'una obra erudita per a especialistes, sinó d'una eina pràctica perquè el parlant o l'escriptor —estudiant, periodista, guionista, traductor, escriptor, professor...—, o qualsevol persona que vulgui expressar-se utilitzant estructures que tenen una gran incidència en el manteniment del caràcter propi del català ho pugui fer.

El llibre s'ha plantejat gairebé com un manual d'autoajuda, perquè vol facilitar, de la manera més sintètica i eficaç possible, la resolució de dubtes lingüístics que sorgeixen amb freqüència. Per això, el format dels capítols respon a aquesta finalitat. Així, cada capítol conté la descripció succinta del problema, l'esment dels paràmetres que serveixen per situar-lo i caracteritzar-lo, uns exemples que il·lustren les errades diferents, les propostes per a cada cas i uns exercicis. Al final, s'inclou un solucionari.

Per tal de facilitar la discriminació dels enunciats objecte de revisió, s'ha optat per posar el signe ☒ davant de les construccions inadmissibles en qualsevol registre o inadequades en els registres formals.

La selecció dels temes també ha correspost a la finalitat pràctica esmentada. Per aquesta causa, les unitats temàtiques no segueixen l'ordre habitual dels manuals ni

en completen el repertori. En aquest llibre, “se salten temes” i es focalitzen només les qüestions de les quals l’usuari té menys informació. La consulta d’aquestes qüestions, a les gramàtiques o als diccionaris, sol ser molt laboriosa i incompatible amb la pressa habitual del treball.

Per això, hi ha només tres unitats sobre convencions, una sobre ortografia, un parell sobre temes lèxics, i la resta són sobre temes sintàctics, entre els quals l’ús de pronoms personals, de determinats verbs, com *ser* i *estar*, de la correlació temporal o d’algunes preposicions.

Les qüestions són tractades des de l’òptica del dialecte central, i amb referència als registres diferents quan convé. Són aspectes de la llengua que, en l’exercici de la docència a la UAB, hem constatat que els estudiants i els professionals no tenen clars.

Els autors volem agrair sincerament la col·laboració del Departament de Filologia Catalana de la UAB, de la seva unitat a la Facultat de Ciències de la Comunicació, de la Societat Catalana de Llengua i Literatura de l’Institut d’Estudis Catalans, i del Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, perquè han fet possible que aquesta obra arribi a port. I, molt especialment, a Isidor Marí que l’ha volgut prologar.